

ЧИННИКИ КОНСОЛІДАЦІЇ УКРАЇНСТВА В ПОСТКОЛОНІАЛЬНУ ЕПОХУ

УДК 316.3(=161.2):7.011

Ніна Авер'янова

МИСТЕЦТВО ЯК ЧИННИК КОНСОЛІДАЦІЇ УКРАЇНСТВА: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Анотація. У статті показано, що мистецтво, постаючи формою духовно-практичного освоєння дійсності, активно синтезує в емоційно-образній структурі нескінченну багатогранність соціокультурних відносин і здатне активно перетворювати реалії людського буття в художню реальність, яка, в свою чергу, виконує роль не лише засобу відображення, але й специфічного духовного чинника людських дій, вчинків, творчості в усіх сферах життя людини й суспільства. Мистецтво як своєрідний універсальний спосіб буття здатне інтегрувати зовнішні культурні смисли в духовний світ людини. Встановлено, що використовуючи мистецтво як специфічний інструмент впливу на суспільну свідомість, можна консолідувати українство навколо значущих для української держави цінностей і смислів. Іншими словами, мистецтво можна перетворити на дієвий чинник формування духовних потреб, національно-патріотичних почуттів та національної свідомості українства. З'ясовано, що в наші дні мистецтво слід розглядати як важливий соціокультурний інструмент досягнення порозуміння між країнами і спільнотами. Необхідна така державна політика в просторі культури, яка б підтримувала те мистецтво, яке сприяє формуванню і збереженню системи базисних цінностей суспільства та орієнтує на них українських громадян.

Ключові слова: Україна, українське суспільство, культура, культурний простір, культурні (креативні) індустрії, мистецтво, сучасне мистецтво.

Nina Averianova

ART AS A FACTOR OF UKRAINIANESS' CONSOLIDATION: PROBLEMS AND PROSPECTS

Abstract. The through the influence on social consciousness can achieve important results in creating of certain ideas, values, spiritual needs as well as stereotypes and patriotic ideals. Such special way of influence on social conscious is art, including Ukrainian art. Ukrainian art represents significant and value dimension of the national being of the Ukrainianess, gives a vision of historical being of the Ukrainian national, reflects spiritual links between a personality and the national, spiritual unity and succession of generation; both imaginative-symbolic and significant attributes of the national values and ideals are characteristic of it. That is why such purposeful usage of art in modern conditions the can be a powerful factor of consolidation of Ukrainians.

After the receipt of independence Ukraine's in the art approved new artistic values and directions, took place revaluation of its social role and functions, formed a new look at the very essence of art. Artists, inspired by energy of the world level, directed their efforts to implement their own artistic project. At the same time in the conditions of market relations in front of artists are brought new problems find his audience that was also important factor in the formation of the new aesthetic tastes and the creation of the lasted styles in the art. Thus, formed galaxy of artists who quickly respond to changes in society and artistic culture.

Nowadays in Ukraine there are two large directions in art. First – actually is «modern artists» who are active, pragmatic and capable financially to provide their own shocking projects. Second artists are hold traditions in art, their creation leans against of searches of new plastic forms, compositions and coloring, thus the modal of national art which is based on the synthesis of Ukrainian folklore traditions and newest modernistic receptions becomes firmly established. The representatives of these directions have different concepts and picture both of essence of modern art and about his functions.

The Ukrainian contemporary art showed the fact of the existence not only expressly, but also gradually becomes firmly established in outer artistic space. It sharply and react in time of the public problems, stimulating an association to their decision. In the present contemporary art there is one of the means of formation of the Ukrainian image as a democratic, educated and civilized country, because the contemporary art is reflection of society and its acute problems, new technologies and creative ideas.

Keywords: Ukraine, Ukrainian society, culture, cultural space, creative industries, art, contemporary art.

Постановка проблеми. Упродовж усіх років незалежності України питання консолідації українства стояло на порядку денному. Особливо актуальність цього питання посилилася в наші дні, коли тривають воєнні дії на Сході України, держава втратила частину територій та відбувається соціально-економічна криза. Консолідація українства формується як ідея, що об'єднує всі політичні партії, громадські організації та соціальні суб'єкти довкола цінностей українців для забезпечення поступу української нації і міжнародної злагоди в Україні. Українство, щоб консолідуватись має орієнтуватись

на майбутнє, тобто воно повинно чітко уявляти кінцеву мету, якої прагне і мобілізувати свої зусилля для її досягнення. Консолідація українства залежить від багатьох чинників, серед яких – спільність ідеї, мети, діяльність національної еліти, що має бути взірцем суспільної єдності, політична культура, державна мова, історична пам'ять, економічні та освітньо-виховні чинники, релігія, мистецтво та ін. [1].

Авторка даної статті зупиняється на одному з чинників консолідації українства – мистецтві, яке є специфічним засобом впливу на суспільну свідомість. Воно, маючи здатність впливати на

пізнавальну, емоційну та вольову сфери громадян, на їхню свідомість і підсвідомість, здатне змінювати цінності, ідеали, стереотипи й установки суспільства в цілому. Тому залучення мистецтва до вирішення багатьох проблем сучасної України, зокрема консолідації українства, є актуальним, хоча несправедливо недооціненим. Адже успіх держави залежить не лише від досягнень військово-оборонного комплексу та економічного зросту, а й від ціннісних орієнтацій, ідеалів і духовних потреб у суспільстві, від того, наскільки громадяни України усвідомлюють себе українцями.

Аналіз досліджень і публікацій. Вплив мистецтва на розвиток суспільства в цілому та окремої його особистості був висвітлений ще у творах Платона і Аристотеля. Критичному переосмисленню впливу мистецтва на людину сприяли праці мислителів різних поколінь і філософських поглядів, зокрема, Т. Адорно, Г. Гегеля, О. Потебні, Лесі Українки, І. Франка, Ф. Шеллінга, Ф. Шіллера та ін. У радянській і в сучасний періоди ролі, значенню та місцю мистецтва у виробленні моделі світогляду, ціннісних орієнтацій, морально-етичної культури і суспільства, і окремо взятої людини, вихованні патріотизму та формуванні естетичних смаків особистості присвячували свої праці: А. Азархін, В. Біблер, В. Бітаєв, Ю. Борєв, М. Каган, Л. Коган, В. Мазепа, В. Малахов, Б. Немєнський, О. Семашко, Р. Шульга. У контексті проблем формування духовного світу, світоглядних позицій та ціннісних орієнтацій особистості засобами мистецтва значний інтерес являють роботи Л. Левчук, Д. Кучерюк, В. Панченко, В. Шинкарука. Їхні праці засвідчують, що думки мислителів відрізняються уявленнями про сутність мистецтва, про пріоритетність його видів, однак перекликаються у своєму розумінні мистецтва як засобу потужного впливу і на суспільство, і на окрему особистість. Проте, незважаючи на досить великий дослідницький інтерес до проблематики феномену мистецтва, багато аспектів залишаються недостатньо вивченими та проаналізованими. Зокрема, ті, що безпосередньо торкаються теми цієї статті, що і обумовило її **мету** – з'ясувати місце і роль мистецтва у консолідаційних процесах українства.

Виклад основного матеріалу. Після розпаду СРСР в українській державі залишилась радянська модель культурно-мистецької політики, яка з часом лише доповнювалась національно-демократичними гаслами. Така багаторічна пасивність і непослідовність державної політики у сфері культури і мистецтва, призвела до того, що в Україні домінує зарубіжний, насамперед, російський культурний продукт, який перетворився на витончену пропаганду Кремля, що гальмує процес консолідації українства. Потужні зовнішні культурно-мистецькі та інформаційні впливи сприяють відмежуванню деяких регіонів України від загальнонаціонального культурного життя держави, що може призвести до формування цими регіонами політичних вимог щодо

їхньої автономізації. Аргументами щодо такої автономізації можуть стати уявлення мешканців цих регіонів про їхню національно-культурну відмінність. Це стосується не лише території Донецької і Луганської областей, а й Закарпатської, Одеської, Харківської та Чернівецької, тобто тих регіонів України, де значну частку населення складають національні меншини. Час від часу навіть на міжнародній арені та на національному рівні піднімається питання щодо русинів (наприклад, цій дражливій проблемі присвячено весь науково-аналітичний щоквартальний збірник Національного інституту стратегічних досліджень при Президентові України «Стратегічні пріоритети»: «Русинство в Україні: сепаратизм чи політичні маніпуляції?» [11]). Тому в таких умовах, коли інтереси різних регіонів країни не співпадають, а іноді кардинально суперечать один одному, потенціал культурно-мистецьких впливів стає дієвим засобом подолання розбрату між регіонами нашої держави та об'єднуючим чинником українства в цілому.

Мистецтво, як відомо, є широкою системою комунікації, яка практично не має перешкод, воно транслює художню інформацію на найширшу аудиторію; сприяє усвідомленню й осмисленню цілого універсуму людського буття, поривань і одвічних питань, є важливим засобом оптимізації духовного світу людини. Через мистецтво, яке здатне до навіювання, емоційно-смислового підсилення, завжди відбувалося осудження негативних або схвалення позитивних для соціуму тенденцій.

В українському культурно-мистецькому просторі на сьогодні позитивним стало те, що у 2017 р. витрати бюджету України на культуру і мистецтво збільшилися на 1,8 млрд. грн., що майже в два рази більше за попередній рік [3]. Були визначені пріоритети в цій сфері – розвиток вітчизняної кіноіндустрії, відзначення історичних подій України, підтримка національних театрів, заповідників, національних художніх колективів, тобто сформовано систему мистецьких заходів, які мають можливість сприяти консолідації українства.

Оскільки кіно є одним з найпопулярніших видів мистецтва сучасності, що об'єднує творчість і виробництво, то саме на нього покладаються великі надії щодо збереження культурної самобутності України, національної ідентичності та консолідації українства. Це культурна індустрія з надзвичайними комерційними можливостями і ефективним засобом впливу на суспільну свідомість. Кіно – засіб культури, освіти і пропаганди; через яскраві художні образи кіно пропонує певні варіанти особистісного буття, спонукає до осмислення і аналізу дійсності, підказує вибір і зразок поведінки. Так, зарубіжні дослідники у своїх працях продемонстрували, що інформацію більшість пересічних громадян отримують з підручників (у рамках загальної шкільної освіти), але фактично основними джерелами інформації є телебачення та кінофільми (підручники – 77%, кінофільми – 70%, телепередачі – 66%, журнали і

газети – 45%, мемуари та художня література – 43%, музеї та екскурсії – 36%, розповіді людей старшого покоління – 35%, радіопередачі – 24%, спеціальна історична література – 23%, сімейні архіви – 6%, інше – 3%. Слід зауважити, що була можливість вибирати зі списку кілька варіантів відповідей) [10, с. 4].

Український кінематограф має здобутки, які занесені в скарбницю світового кіномистецтва. Варто згадати легендарний фільм Олександра Довженка «Земля» (1930), який включений до списку Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО, до 100 найкращих творів кіно та є обов'язковим для перегляду кіноманами всього світу; в 2015 р. ЮНЕСКО у перелік п'яти фільмів, що представляли фестиваль світових шедеврів, внесла довженківську «Землю». Шедевром світового кінематографу вважається і фільм українського режисера вірменської національності Сергія Параджанова «Тіні забутих предків» (1964) на українську тематику, нагороджений багатьма міжнародними преміями та призами. Однак недофінансування українського кінематографу в останні десятиліття, як і в цілому всього національного мистецтва, призвело до руйнування виробничого й творчого потенціалів українських кіностудій. Зрозуміло, що оскільки для вітчизняного виробника не сформовані достатньо сприятливі умови внутрішнього ринку креативних (культурних) індустрій, то на українському арт-ринку переважають зарубіжні кінофільми, музика, книги, журнали та ін. Так, у 2016 р. за весь час незалежності України в прокат вийшла найбільша кількість вітчизняних фільмів – 30 [9]. Для порівняння, наприклад, у Франції на підтримку кіно щорічно виділяється близько 600 млн. євро та створюється 170 – 190 фільмів; у Німеччині щорічно виробляється 150 – 160 фільмів, проте в прокат, завдяки жорсткій конкуренції, потрапляє лише 80 – 90 [8]. У Росії 2016-й р. було оголошено Роком російського кіно і упродовж нього вийшло 136 російських прем'єр [6]. Українські митці сподіваються, що Закон України «Про державну підтримку кінематографії в Україні», ухвалений Верховною Радою України в березні 2017 р., дасть можливість запровадити в нашій державі механізми для стимулювання розвитку вітчизняного кіно, апробовані світовою практикою.

Для консолідації українства, для єднання України як цілісної держави нині впроваджуються культурно-мистецькі проекти, спрямовані на посилення комунікацій між різними регіонами України. Одним із успішних проектів, який базується на ідеї зближення, діалогу та культурної співпраці між регіонами нашої держави, є культурний форум «ПогранКульт». Руйнування негативних стереотипів, які склалися про певний регіон, будівництва «мостів» між географічними «полюсами» країни здійснюється креативною діяльністю митців географічно-протилежних регіонів, яка включає в себе художні виставки, літературні зустрічі, театральні вистави, кінопокази, концерти, лекції, дискусії. Суттєво те, що вхід на всі ці мистецькі заходи безкоштовний.

Проведені форуми «ДонКульт» у Києві (2014 р.), «ДонКульт» у Львові (2015 р.), присвячені культурі та мистецтву Донбасу, форум «ПогранКульт: ГалиціяКульт» у Харкові (2016 р.), який висвітлював культурно-мистецькі здобутки Галичини та Слобожанщини, засвідчили дієвість культурно-мистецьких засобів у процесах єднання регіонів України та українства в цілому. Адже художня мова мистецтва значно яскравіша, емоційніша і внаслідок цього стає більш переконливою та впливовою. Співпереживаючи з героями, осмислюючи образ художнього твору, людина виходить за межі суто естетичного і потрапляє в людський універсум, з його вираженим морально-естетичним континуумом.

Важливо й те, що в 2016 – 2017 рр. значно зросло видавництво книг і брошур українською мовою як за кількістю назв, так і за тиражем [7], а також збільшилась кількість українських супутникових телеканалів і зменшилась кількість каналів Російської Федерації. В Україні поступово створюється власний якісний національний культурно-мистецький продукт, яким цікавляться за кордоном, що засвідчують, наприклад, найбільші в світі Франкфуртські книжкові ярмарки (Німеччина), де українські книжки отримують відзнаки.

Сучасні українські реалії диктують нові вимоги до роботи культурно-мистецьких закладів і центрів, художніх проектів і художньої освіти. Це має бути діяльність, спрямована на культурно-мистецьке співробітництво і між різними регіонами своєї країни, і між українцями, що в силу різноманітних обставин проживають за кордоном, і зі світовою арт-спільнотою; на просування національного культурного продукту в Європі. Під національним (вітчизняним) культурним продуктом розуміємо «культурні блага і культурні цінності, створені (надані) вітчизняним виробником» [4]. Слід до роботи художніх закладів і центрів залучати молодих креативних фахівців, які інтегровані в сучасне світове мистецьке середовище; презентувати не лише культурно-мистецькі здобутки минулого, а й сучасне мистецтво України.

Оскільки сучасне мистецтво – це і віддзеркалення суспільства та його гострих проблем, і нові технології, і креативні ідеї, то сучасне мистецтво постає одним із засобів формування іміджу української держави як демократичної, освіченої та цивілізованої країни. За допомогою сучасного мистецтва Україна має змогу розширювати зв'язки між українською і зарубіжними арт-спільнотами, згуртовувати українство світу навколо культурно-мистецьких питань та підвищувати інвестиційну привабливість держави в цілому. Недаремно в Аналітичній доповіді до Щорічного Послання Президента України до Верховної Ради України «Про внутрішнє та зовнішнє становище України в 2015 році» зазначається, що серед важливих завдань у сфері культури суспільства особливо невідкладними є «розроблення програми щодо обов'язкової організаційної, медійної та фінансової допомоги держави для участі митців у

щорічному Венеційському біенале сучасного мистецтва, а також в інших світових культурних заходах подібного рівня» [2, с. 373]. Відомо, Венеційське біенале (проводиться з 1895 р.) – всесвітня виставка сучасного мистецтва – contemporary art, де презентовані новітні мистецькі технології, де розкривається творчий потенціал не лише окремих художників, а всієї країни, яку вони представляють.

Наразі важливо, щоб держава підтримувала українські культурні індустрії та залучала їх до соціально-культурних проектів. Культурні індустрії (або їх називають креативні індустрії) включають в себе образотворче і музичне мистецтво, архітектуру, рекламу, видавничу справу, кіно- і відеопродукцію, теле-, радіо-, Інтернет трансляції, фотографію, дизайн і моду. Цікаво те, що в шкалі роботодавців Європи ця широкомасштабна галузь посідає третє місце, поступаючись лише будівництву та підприємствам громадського харчування. Європейці широко використовують можливості креативної індустрії як в економічному зростанні своїх країн, так і в зниженні соціальної напруги в суспільстві. Європа є провідним арт-ринком світу, де домінує Великобританія (65% ЄС), Франція (17%), Німеччина (5%). У 2012 р. найпотужнішими напрямками індустрії культури та творчості в Європейському Союзі стали образотворче мистецтво (127 млрд. євро), реклама (93 млрд. євро) і телебачення (90 млрд. євро), видавничу справу – газети, журнали, книги – 107 млрд. євро. В цілому, індустрія культури і творчості склала 535,9 млрд. євро тобто 4,2% ВВП Європейського Союзу. Значимість Європи як глобального арт-ринку демонструють такі продажі творів мистецтва: у 2016 р. експортовано на 6,2 млрд. євро, імпортовано – на 5 млрд. євро [5]. Тобто культурні (креативні) індустрії – це не лише джерело духовного та естетичного розвитку суспільства, а й важливий та перспективний сектор економіки країни, який варто використовувати для збагачення нашої держави.

Мистецтво в наші дні слід розглядати як важливий соціокультурний інструмент досягнення порозуміння між країнами і спільнотами, воно гостро й вчасно реагує та відображає суспільні проблеми, стимулюючи спільноту до їхнього вирішення. Мистецтво, поєднуючи раціональне й емоційне, ідеологічне й психологічне, звертаючись і до окремо взятої людини, і до суспільства в цілому, усім своїм багатством емоційно-образного змісту змушує людей не просто активно сприймати твори мистецтва, де закладені певні цілі, уявлення, прагнення, ідеали суспільства, а й активно включати їх в своє реальне життя та апробувати їх на практиці.

Висновки. Отже, процес консолідації українства передбачає позбавлення вітчизняного культурного простору від пострадянського та російського культурно-мистецького впливів, які породжують конфлікт двох ідентичностей – «совкової» проросійської та української

проєвропейської, що гальмує формування національної ідентичності громадян України, роз'єднує різні регіони нашої держави. Тому українська мистецька спільнота має створювати власний наратив, який буде сприйматися різноманітною аудиторією. Створюючи такий наратив необхідно враховувати ідеї громадянської солідарності, патріотизму та толерантності. При цьому потрібно, щоб зберігалися, з одного боку, українські мистецькі традиції, а з іншого, – забезпечувалась конкурентоспроможність на світовому арт-ринку. Важливо, щоб українська держава підтримувала україномовні культурно-мистецькі проекти на внутрішньому арт-ринку, сприяла оновленню матеріально-технічної бази художніх закладів, стимулювала підвищення професійного рівня мистецьких кадрів.

1. Авер'янова Н. Чинники консолідації українства в постколоніальну добу / Ніна Авер'янова // Українознавчий альманах. Випуск 20. – Київ: «Міленіум+», 2017. – 118 с. – С. 8 – 12.

2. Аналітична доповідь до Щорічного Послання Президента України до Верховної Ради України «Про внутрішнє та зовнішнє становище України в 2015 році». – К.: НІСД, 2015. – 684 с.

3. Бюджет 2017. Фінансування культури [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://budget2017.info/pages/culture>

4. Закон України «Про культуру» (Відомості Верховної Ради України) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/ru/2778-17>

5. Інформаційний бюлетень щодо ролі індустрії культури і творчості [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.culturepartnership.eu/upload/editor/2017/Factsheets/pdf-3/03_Factsheet_UA.pdf

6. Некоторые итоги 2016 года кино в России: ультиматум «Киноделам» [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://inance.ru/2016/12/god-kino-itogi/>

7. Оперативні дані випуску книжкової продукції у 2017 році / Державна наукова установа «Книжкова палата України імені Івана Федорова». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ukrbook.net/statistika_.html

8. Підтримка національного кінематографа: європейський досвід [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/1432/>

9. Протягом 2016 року в прокат вийшла рекордна кількість українських фільмів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zaxid.net/protyagom_2016_roku_v_prokat_viyshla_rekordna_kilkist_ukrayinskih_filmiv_n1411804

10. Савельева И. М., Полетаев А. В. Социальные представления о прошлом: источники и репрезентации. – М.: ГУ ВШЕ, 2005. – 52 с.

11. Стратегічні пріоритети. Науково-аналітичний щоквартальний збірник. Серія «Політика». – 2017. – № 1(42). – 104 с.

References:

1. Aver"yanova N., 2017. Chynnyky konsolidatsiyi ukraïnstva v postkolonial'nu dobu [Factors of consolidation of Ukrainianess in postcolonial age]. *Ukrayinoznavchyy al'manakh*. № 20. S. 8 – 12 (in Ukrainian).

2. 2015, Analitychna dopovid' do Shchorichnoho Poslannya Prezydenta Ukrayiny do Verkhovnoyi Rady Ukrayiny «Pro vnutrishnye ta zovnishnye stanovyshche Ukrayiny v 2015 rotsi» [Analytical report to the Annual Message of the President of Ukraine to the Verkhovna Rada of Ukraine «On the Internal and External Situation of Ukraine in 2015». 684 s. (in Ukrainian). Kyiv. – 684 s. (in Ukrainian).

3. Byudzhet 2017. Finansuvannya kul'tury [The Budget 2017. Funding of culture]. Article. Retrieved from URL (in Ukrainian).

4. Zakon Ukrayiny «Pro kul'turu» (Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrayiny) [The Law of Ukraine on Culture (Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine)]. Article. Retrieved from URL (in Ukrainian).

5. Informatsyyny byuleten' shchodo roli industriyi kul'tury i tvorchosti [The newsletter on the role of the culture and creativity industry]. Article. Retrieved from URL (in Ukrainian).

6. Nekotorye itogi 2016 goda kino v Rossii: ul'timatium «Kinodelam» [Some output of the 2016

cinema in Russia: the ultimatum «Kinodel»]. Retrieved from URL (in Ukrainian).

7. Operatyvni dani vypusku knyzhkovoyi produktsiyi u 2017 rotsi / Derzhavna naukova ustanova «Knyzhkova palata Ukrayiny imeni Ivana Fedorova». [Operational info for the edition of book products in 2017 «The Book Chamber of Ukraine named after Ivan Fedorov»]. Retrieved from URL (in Ukrainian).

8. Pidtrymka natsional'noho kinematohrafa: yevropeys'kyi dosvid [Support for national cinema: European experience]. Retrieved from URL (in Ukrainian).

9. Protyahom 2016 roku v prokat vyyshla rekordna kil'kist' ukraïns'kykh fil'miv [During the year 2016, a record number of Ukrainian films were released]. Retrieved from URL (in Ukrainian).

10. Savel'eva I. M., Poletaev A. V., 2005. Social'nye predstavleniya o proshlom: istochniki i reprezentatsii [Social ideas about the past: sources and representations]. Moscow: GU VShE. 52 s. (in Russia).

11. 2017, Stratehichni priorityety. Naukovo-analitchnyy shchokvartal'nyy zbirnyk. Seriya «Polityka» [Strategic priorities. Scientific and analytical quarterly edition. Series «Politics»]. № 1(42). – 104 s. (in Ukrainian).

УДК 655.4/5 (100=161.2) (0.028.7):002.2

Тетяна Антонюк

КНИГОЗНАВЧА ХАРАКТЕРИСТИКА ВИДАНЬ УКРАЇНСЬКОЇ ДІАСПОРИ ТА ЇХНЯ РОЛЬ У КОНСОЛІДАЦІЇ УКРАЇНСТВА

Анотація. Досліджено замасковані видання фонду відділу зарубіжної україніки Інституту книгознавства Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського (ВЗУ ІК НБУВ) як один із засобів консолідації українства та боротьби за Українську незалежну державу. Виявлено, що у діаспорі упродовж 1959-1982 рр. окремими видавництвами видавалися книги, призначенням яких було поширювати правдиві знання про важливі події української історії та консолідувати українство у боротьбі за Українську незалежну державу. З'ясовано, що частині цих видань вдалося, подолавши митний контроль, потрапити на територію материкової України і допомогти громадянам УРСР дізнатися правду про визвольні змагання українців у 1917-1921 рр. та у Другій світовій війні, про справжніх героїв України, усвідомити справжню національну і соціальну політику СРСР та об'єктивну історію України. Встановлено, що ці видання є рідкісними і цінними, вони викликають підвищений інтерес користувачів – всіх, хто дізнається про їх наявність у книжковому просторі. Охарактеризовано замасковані видання за книгознавчими критеріями: шрифти, формат, художнє оформлення, особливості оправи і матеріалів, власницькі ознаки примірника, визначено ознаки їх цінності та показано їх непростий шлях до читача. Оцінено їхню роль у пробудженні національної свідомості та консолідації українства. Встановлено, що видавничі фальсифікати, як книжкові рідкісні видання, потребують детального вивчення, встановлення їхніх справжніх авторів, видавництв, років і місць видання, а також методики їх традиційного і електронного бібліографічного опису.

Ключові слова: замасковані видання, фонд зарубіжної україніки Інституту книгознавства Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського, рідкісні видання, бібліографічний опис.

Tetyana Antonjuk

BOOK REFERENCE CHARACTERISTICS OF UKRAINIAN DIASPORA ISSUES AND THEIR ROLE IN CONSOLIDATION OF UKRAINE

Abstract The study of the factors of consolidation of Ukrainian national idea in the context of the struggle for establishment of Ukraine as a legal and a democratic State is an extremely important problem nowadays. Furthermore, the book culture of the Ukrainian diaspora community has been and still remains one of the notable factors in consolidation of the Ukrainian society in the